

**SANOAT XODIMLARIDA TISH KASALLIKLARI
RIVOJLANISHINING XAVF OMILLARI**

Masharipova Nasiba Ataboyevna

Xorazm viloyati Toshkent Davlat Tibbiyot Akademiyasi

Urganch filiali. Stomatologiya fakulteti assistenti

Ilmiy rahbar: prof. Xabibova Nazira Nasulloyevna

Sanoat sohasida faoliyat yuritayotgan xodimlar orasida tish kasalliklari keng tarqalgan. Bunga ish sharoitlari, shaxsiy gigiyena talablariga rioya qilmaslik, noto'g'ri ovqatlanish, zararli odatlar va ishchi muhiti kabi omillar sabab bo'ladi. Xorazm viloyati Shovot tumani Uztekst sanoatida ishchi xodimlar o'rtasida olib borilgan ilmiy izlanishlar, tish kasalliklarining rivojlanishi va ularning xavf omillarini aniqlashga qaratilgan. Ushbu tadqiqot sanoat xodimlarining tish salomatligi bo'yicha dolzarb masalalarni o'rganishga va ularning sog'ligini yaxshilash uchun tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqotda Shovot tumanidagi Uztekst sanoati ishchilari orasida tish kasalliklari tarqalish darajasi, ularning rivojlanish omillari va kasallikning o'ziga xos xususiyatlari o'rganildi. Tadqiqotda 200 nafar ishchi xodim ishtirok etdi. Ma'lumotlar yig'ish uchun tibbiy ko'riklar, tish shifokorlarining maslahatlari, so'rovnomalar va tibbiy tarixlar tahlili o'tkazildi. Xodimlarning shaxsiy gigiyena darajasi, ish sharoitlari va zararli odatlari kabi omillar ham ko'rib chiqildi. Tahlil natijalari kasallikning asosiy xavf omillari va ularning oldini olish usullarini aniqlashga imkon berdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Shovot tumanidagi sanoat xodimlari orasida tish kasalliklari keng tarqalgan. Asosiy xavf omillari sifatida noto'g'ri ovqatlanish, shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik, chekish, alkogol iste'mol qilish va zararli ish muhiti qayd etildi. Ishchilarning aksariyati tishlarining davolanishiga yetarli e'tibor qaratmaydi, bu esa kasalliklarning yanada rivojlanishiga olib keladi. Kasallikning oldini olish uchun profilaktik chora-tadbirlarning ahamiyati alohida ta'kidlandi.

Olingan natijalar Xorazm viloyati Shovot tumani Uztekst sanoatida ishchilarning tish salomatligi bo'yicha dolzarb muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Xodimlar orasida tish kasalliklari rivojlanishining asosiy xavf omillari aniqlandi va ularni kamaytirish yo'llari belgilandi. Ishchilarning shaxsiy gigiyena qoidalariga amal qilishlarini yaxshilash, zararli odatlar bilan kurashish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish kasalliklarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Shuningdek, sanoat korxonalarida ishchilarning tish salomatligi uchun maxsus profilaktik dasturlar joriy etish zarurati ta'kidlandi.

Tish kasalliklari, ayniqsa, sanoat sohasida faoliyat yurituvchi xodimlar orasida keng tarqalgan muammolardan biridir. Ish muhiti va turmush tarzi kabi omillar, tish

kasalliklari rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Sanoat xodimlarining kundalik faoliyati ko'pincha og'ir jismoniy mehnat va stress bilan bog'liq bo'lib, bu esa ularning sog'lig'iga, shu jumladan, tish salomatligiga ham ta'sir qiladi.

Asosiy xavf omillari:

1. Ish sharoitlari: Sanoat muhitidagi chang, kimyoviy moddalar va boshqa zararli moddalar tish emalining zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, uzoq muddatli ish vaqtlarida ishchilar ko'pincha to'g'ri ovqatlanish va shaxsiy gigiyena qoidalariga amal qilishga vaqt ajratishmaydi.

2. Shaxsiy gigiyena: Ishchilarning tish gigiyenasiga e'tibor bermasligi tish kasalliklarining asosiy sababi hisoblanadi. Tishlarni muntazam tozalash va parvarish qilish tish kasalliklarining oldini olishda muhim omildir.

3. Noto'g'ri ovqatlanish: Sanoat xodimlari ko'pincha tez ovqatlanish usullariga murojaat qiladilar, bu esa tishlar uchun zararli bo'lgan shakar va kislotalarga boy mahsulotlar iste'molini anglatadi. Bunday ovqatlanish odatlari tish emalining yemirilishiga va kariyes rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

4. Zararli odatlar: Chekish va alkogol iste'moli sanoat xodimlari orasida keng tarqalgan bo'lib, bu ham tish kasalliklari rivojlanishiga olib keluvchi omillar qatoriga kiradi. Chekish milk kasalliklari, rang o'zgarishi va tishning yo'qolishiga sabab bo'lishi mumkin.

5. Stress va psixologik bosim: Og'ir mehnat va ishdagi stress, immun tizimining zaiflashishiga va bu orqali tish kasalliklariga moyillikni oshirishga olib keladi. Stress sharoitida, tish qattiqligini oshiruvchi bruksizm kabi muammolar rivojlanishi mumkin.

6. Tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyati: Sanoat xodimlari ko'pincha tibbiy xizmatlardan yetarli darajada foydalana olmaydilar, bu esa kasalliklarni erta aniqlash va davolashning kechikishiga olib keladi. Profilaktik chora-tadbirlar ko'rilmagan holatlar tish kasalliklarining tez rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Xulosa:

Xorazm viloyati Shovot tumani Uztekst sanoati ishchi xodimlari orasida tish kasalliklarining keng tarqalishi, ularning rivojlanishiga olib keluvchi xavf omillarining mavjudligi, sanoat ishchilarining sog'lig'iga alohida e'tibor qaratishni talab qiladi. Ushbu tadqiqot asosida ishlab chiqilgan profilaktik chora-tadbirlar, ishchi xodimlarning tish salomatligini yaxshilash, kasalliklarning oldini olish va ularning rivojlanish xavfini kamaytirish maqsadida amalga oshirilishi lozim. Kelgusida bu sohada qo'shimcha tadqiqotlar va chora-tadbirlar rejalashtirilishi zarur. Sanoat xodimlarida tish kasalliklarining rivojlanish xavf omillari ko'p qirrali va kompleks muammo hisoblanadi. Ushbu omillarni kamaytirish uchun shaxsiy gigiyenaga rioya qilish, sog'lom ovqatlanish, zararli odatlardan voz kechish va muntazam tibbiy ko'rikdan o'tish zarur. Sanoat korxonalarida esa xodimlarning tish salomatligini yaxshilash bo'yicha maxsus dasturlar joriy etishlari lozim. Bu chora-tadbirlar sanoat

xodimlarining umumiy sog‘lig‘ini yaxshilash va ularning kasbiy faoliyatida yuqori samaradorlikka erishish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gingivit — xavf omillari, tasnifi, sabablari, tashxislash, davolash, oldini olish. <https://mymedic.uz/kasalliklar/stomatologiya/gingivit/>
2. Sanadhya S, Ramesh N, Sharda A, Asawa K, Tak M, Batra M et al. (2013). The Oral Health Status and the Treatment Needs of Salt Workers at Sambhar Lake, Jaipur, India. *J Clin Diagn Res*, 7: 1782-6.
3. Ramesh N, Sudhanshu S, Sharda A, Asawa K, Tak M, Batra M et al. (2013). Assessment of the Periodontal Status among Kota Stone Workers in Jhalawar, India. *J Clin Diagn Res*, 7: 1498-1503.
4. Malcolm D, Paul E (1961). Erosion of the teeth due to sulphuric acid in battery industry. *Br J Ind Med*, 18: 63-9.
5. Bruggen CH (1968). Dental erosion in industry. *Br J Ind Med*, 25: 249-66.